

**Úkol k zápočtu z předmětu „Výzkum v psychosociální oblasti“ v ZS 2007-8:
Praktické cvičení v metodě systematického pozorování chování**

Doporučený postup a podmínky splnění úkolu:

1. Zvolte si oblast „občanského chování v přirozených situacích“, v níž budete svůj úkol plnit. Příklady: chování k postiženým a starým lidem ve veřejných dopravních prostředcích, chování řidičů k chodcům a naopak na značených přechodech, respektování pravidel při čekání ve frontě v obchodě, v lékárně, na poště, na nádraží, v čekárně u lékaře apod., chování rodičů k dětem nebo vzájemné chování dětí na dětských hřištích, chování studentů čekajících na vyzkoušení, popřípadě jinou oblast podle vlastní vynalézavosti a praktické dostupnosti.
2. Zvolte si vhodné místo a příležitost k provádění úkolu, kde budete moci co možná nerušeně provádět své pozorování a zaznamenávání tak, aby to zároveň nenarušilo spontánnost chování pozorovaných osob.
3. Zvolte si vhodnou dobu, kdy se pozorované chování na zvoleném místě vyskytuje dostatečně často, aby umožnilo postřehnout též případné typické rozdíly mezi lidmi, např. podle pohlaví, věku, stylu oblékání apod.
4. Zvolte si závisle proměnné, ve kterých budete pozorované chování zaznamenávat a skórovat. Příklady:
 - Uvolnění místa v dopravním prostředku spontánní se slovní vybídka, bez slovní vybídky, na požádání bez komentáře, na požádání s komentářem, neuvolní místo potřebnějšímu a odvrací pohled jinam, neuvolní a neuhýbá pohledem...
 - Dospělý při sporu dětí o hračku (braní, přetahování atp.) jejich chování ignoruje, zasahuje slovně, zasahuje slovy i činem (hračku dětem odebere, přidělí jednomu dítěti atp.)...
5. Zvolte si nezávisle proměnné, v nichž budete pozorované chování zaznamenávat a skórovat. Příklady:
 - Konkrétní místo a doba (od – do) provedeného pozorování.
 - Pohlaví aktérů chování.
 - Věk aktérů pozorovaného chování (odhadem).
 - Styl oblečení aktérů pozorovaného chování (společenské, sportovní, ledabylé...).
 - Stav v místě pozorování (odhadnutý počet osob nablízku, ráz počasí – déšť, zataženo, slunečno...)
6. Sledované proměnné empiricky vymezte stanovením objektivních znaků, podle kterých k nim budete jednotlivé pozorované případy chování přiřazovat, popřípadě třídit či kvantifikovat. Příklady:
 - Navázání kontaktu:
 - a) aktivní: dítě bez výzvy osloví, dotkne se, nebo se začne podílet na činnosti druhého člověka;
 - b) pasivní: dítě na výzvu či oslovení zareaguje vnějším projevem vůči iniciátoru kontaktu.
 - Samostatnost v práci:
 - a) samostatná práce: dítě vykonává činnost po dobu pozorování zcela samo;
 - b) práce s občasnou pomocí: dítěti během vykonávání činnosti přítom pomáhá

druhý člověk s libovolně dlouhými přestávkami, během nichž dítě koná svou činnost zcela samo;

c) práce pod vedením: dítě po dobu pozorování vykonává svou činnost stále za buď praktické, nebo komunikačně usměrňující součinnosti druhého člověka.

7. Vytvořte si list pro záznam pozorovaných případů tak, abyste v něm mohli jednoduše zaznamenávat výskyt případů sledovaného chování a oskórovat je z hledisek zvolených závisle a nezávisle proměnných veličin (popřípadě i vyskytnuvších se nežádoucích proměnných).
8. Proveďte vlastní pozorování včetně záznamu. S ohledem na častost, s níž se sledované chování při zvolené příležitosti vyskytuje, mělo by pozorování probíhat po dobu jedné až tří hodin. K pozorování si můžete přizvat další kolegy z ročníku jako pomocné pozorovatele, zapisovatele atp. a uvést je jako spolupracovníky. Každý však – včetně spolupracovníků na něčem projektu – k zápočtu odevzdává jednu práci, za jejíž kvalitu je samostatně hodnocen; pouhá „spolupráce“ na jednom „projektu“ nestačí.
9. Zpracujte výsledky svého pozorování do tabulky skóru sledovaných proměnných u jednotlivých pozorovaných případů. Vyskytly-li se zajímavé, předem neplánované události či souvislosti, uveďte je v poznámkách k tabulce.
10. Pokuste se o alespoň hrubé shrnutí získaných skóru v jednotlivých proměnných v pojmech středové tendence a rozptylu, popřípadě o přibližné vystižení systematických rozdílů mezi lidmi v pozorovaném chování podle nezávisle proměnných. Můžete přitom užít poměrů, nebo vhodných statistických testů, poskytnou-li pro ně nasbírané údaje patřičné podmínky.
11. Vypracujte k tabulce zprávu o průběhu pozorování, o hlavních z tabulky odvoditelných výzkumných závěrech, o metodologických omezeních, nedostacích a chybách při pozorování, zaznamenávání, skórování, hodnocení a zobecňování získaných výsledků, popřípadě o poučeních pro výzkumnou práci, která jste při plnění tohoto úkolu získal/a.
12. Zprávu s tabulkou do termínu, který vám vyučující určí, odevzdejte v papírové nebo elektronické podobě. Příznivé ohodnocení vašeho výtvaru je podmínkou pro váš přístup k zápočtovému přezkoušení. Při něm vám zkoušející pak poskytne stručnou zpětnou informaci o přednostech a nedostacích podaného výkonu.

Připojuji pro inspiraci, nikoli však nutně k napodobení, *dvě poněkud poupravené loňské zprávy o pozorování.*

***Zajímavé zážitky z pozorování a hodně zdaru při jeho zpracování vám přeje
doc. K. Balcar, vyučující předmětu v zimním semestru 2008-9.***

Příklad 1:**Systematické pozorování chování**

Úkol ke splnění dílčích požadavků k zápočtu z předmětu Výzkum v psychosociální oblasti ve 4. roce studia v magisterském programu PVŠPS

Téma: Přecházení chodců na červenou na přechodu pro chodce se světelnou, chodci volitelnou signalizací

Vypracoval: J. T., 4. ročník kombinovaného studia

Spolupracovali: R. T., M. T.

Odevzdáno: odesláno elektronicky 14.11.2007 na adresu vyzkum@viap.cz

Místo pozorování: přechod pro chodce, ulice Kartouzská u č.p. 203/1 – Praha 5

Celkový počet pozorovaných osob přecházejících na červenou: 65

Celkový čas pozorování: 1 hodina

Poznámka:

Přechod, na kterém se uskutečnilo pozorování je poměrně frekventovaný, u křižovatky ulic Kartouzská a Štefánikova. Svítí na něm trvale zelená pro vozidla a červená pro chodce; ti si však mohou stiskem tlačítka pro přechod vyvolat a počkat na zelený signál, což je při přecházení zdrží o přibližně 30 vteřin.

Popis průběhu pozorování:

Pozorování bylo provedeno v neděli 11.11.2007 od 15:50 do 16:50 hodin, se dvěma pomocníky, kteří zaznamenávali počty osob do tabulek. Autor zprávy zaznamenával zejména jednotlivé údaje pro popis pozorování a prováděl kontrolu a koordinaci pomocníků. Pozorování bylo posledních přibližně 15 minut ztíženo drobným deštěm.

Kategorie pozorovaného chování chodců přecházejících na červenou a celková četnost jejich výskytu:

1. chodec přechází s rozhlédnutím	21x
2. chodec přechází bez rozhlédnutí, event. toto nebylo pozorováno	23x
3. chodec se zastaví, pozorně rozhlédne a ihned přejde	3x
4. chodec se zastaví, několik sekund váhá, ale nevydrží čekat a přejde	7x
5. chodec se blíží na zelenou, signál se změní na červený těsně před vstupem na přechod, chodec ale začne přecházet na červenou	6x
6. chodec přebíhá přes přechod	4x
7. chodec vstoupí na přechod, všimne si, jak zapisují data do desek, tak se opět vrací a čeká na zelenou	1x

Vlastní pozorování

Pod „číslem pozorování“ se rozumí jedna doba trvání červeného signálu a je popsáno jen chování osob přecházejících na červenou:

1. Na červenou nikdo nepřešel.
2. Dvě dívky (asi 15 let) ve sportovním oblečení přeběhnou, téměř sprintem, bez zastavení a rozhlédnutí.
3. Skupina (ve věku cca 30 let), tři muži a žena přecházejí za družným rozhovorem, zastaví, rozhlédnou se všichni.
4. Tři ženy (ve věku cca 50let) silnějších postav, s nákupními brašnami, přejdou po zastavení a důkladném rozhlédnutí, přecházejí pomalu, příjíždějící vůz musí přibrzdit. Mladý chlapec využívá mezery mezi vozidly a rychle přebíhá, vozidlo musí brzdit.
5. Přechází pár (ve věku cca 40 let), důkladně se rozhlédne, pak dva muži bez rozhlédnutí, hlasitě komunikují, patrně jsou pod vlivem alkoholu.
6. Na červenou nikdo nepřešel.
7. Přechází žena (asi 30 let), zavěšená mezi dvěma muži (asi 30 let), rozhlédne se pouze muž vlevo, vesele komunikují.
8. Na červenou nikdo nepřešel.
9. Na červenou nikdo nepřešel.
10. Na červenou nikdo nepřešel.
11. Na červenou nikdo nepřešel.
12. Skupinka třech mužů (asi 20let), jeden má fotbalový míč v podpaždí, viditelně spěchají, těsně před vstupem na přechod jim naskočí červená, přesto přejdou aniž se viditelně rozhlédnou.
13. Dvě dívky (asi 20 let) chvíli čekají na červené, rozhlížejí se, nic nejede, pak nevydrží ta vyšší, hlasitě zavelí: „jdeme“ a přejdou
14. Dva starší muži přejdou s mírným rozhlédnutím, asi s dvoumetrovým odstupem mezi sebou, druhý muž se dívá jak si „dělám čárky“ do desek, již to vypadá že mi chce něco sdělit, ale pak prochází beze slova. Mladá žena svižně přebíhá v mezeře proudu aut, vozidlo přibrzdí.
15. Přechází mladý pár, vinoucí se k sobě, rozhlédne se jen muž, žena má položenou hlavu na jeho rameni a usmívá se, přejdou bez zastavení.
16. Dva muži (cca 30 a 40 let) viditelně spěchají, rozhlédnou se oba dva a přestože vozidla musejí přibrzdit aby je nesrazila, rychle přejdou, ale neběží.
17. Skupinka třech mužů (cca 25 let) chce stihnout přejít na zelenou, dva metry před přechodem padne červená, přesto přejdou, poměrně rychle.
18. Na červenou nikdo nepřešel.
19. První přechází mladý muž s mobilem u ucha, přesto se poměrně pozorně rozhlédne, za ním se chvíli rozmýšlejí dvě dámy (asi 50 let) ale neodolají a rychle přejdou ač mají vysoké lodičky a jdou pomalu.
20. Přecházejí dva velmi mladé páry (všichni tak 20 let), téměř bez viditelného rozhlédnutí, spěchají.

21. *Přechází muž (asi 25 let), v uniformě bezpečnostní služby s vlčákem, pes ho „táhne“ přes přechod, pár metrů za ním tři mladé dívky, počkají, až přejedou dva vozy a rychle přejdou*
22. *Začne pomalu přecházet velmi starý muž (cca 75 let), když je ale tak metr na přechodu, podívá se na “tým pozorovatelů s deskami” a vrátí se na chodník a počká na zelenou*
23. *Na červenou nikdo nepřešel.*
24. *Mladý pár (tak okolo 17 let) se drží za ruce, chlapec táhne dívku na červenou, ta se chvíli se smíchem vzpouzí, pak ale přejdou.*
25. *Muž v montérkách, středního věku, přes rameno koženou instalátérskou brašnu, přejde velmi rychle, bez zastavení před přechodem.*
26. *Skupinka dvou žen a muž (všichni okolo 25 let) přecházejí, rozhlédne se jen muž, temperamentně gestikuluje pažemi, možná jde o znakovou řeč.*
27. *Na červenou nikdo nepřešel.*
28. *Na červenou nikdo nepřešel.*
29. *Přechází mladík (asi 25 let) s dlouhými vlasy v půli přechodu vytahuje cigarety a bere si jednu do úst, na konci přecházení si již zapalovačem připaluje. Pár metrů za ním přejde mladá žena v dlouhém kabátě, viditelně se nerozhlédne a tváří se velmi našťavaně.*
30. *Přecházejí dva muži (okolo 40 let) skoro současně, rozhlédnou se zřetelně, pospíchají neboť začíná poprchávat.*
31. *Starší pár, muž s deštníkem a žena se na chvíli zastaví, rozhlédnou, pak z popudu ženy přecházejí, pomalu a důstojně, auta nejedou...*
32. *Na červenou nikdo nepřešel.*
33. *Na červenou nikdo nepřešel.*
34. *Na červenou nikdo nepřešel.*
35. *Přecházejí tři jednotlivci skoro současně, první muž středního věku s jezevčíkem na vodítku, poté dva muži (asi 25 a 45 let), všichni přecházejí velmi svižně, ale důkladně se rozhlédnou.*
36. *Pomalu přechází skupinka dvou dívek a dvou chlapců (všichni ve věku cca 20 let), všichni živě hovoří a jsou hovorem očividně zabraní, před přechodem se nezastavují, ale rozhlédnou se všichni.*
37. *Na červenou nikdo nepřešel.*
38. *Na červenou nikdo nepřešel.*
39. *Na červenou nikdo nepřešel.*
40. *Na červenou nikdo nepřešel.*
41. *Na červenou nikdo nepřešel.*
42. *U přechodu se zastavuje mladá žena (cca 25 let), chvíli váhá, pak se rozhlédne a rychle přejde. Mladý muž s krosnou se před přechodem nezastavuje a i když se blíží auta, rychle přeběhne.*

Přehled pozorovaného chování:

Číslo pozorování (součet signálů stůj a volno)	Počet chodců, kteří přišli k přechodu se zjevným úmyslem přejít	Počet chodců nerespektujících signál stůj (přešli na červenou)		Počet osob nerespektujících signál stůj	Počet chodců respektujících signál stůj (vyčkali na zelenou)		Počet chodců respektujících signál stůj
		ženy	muži		ženy	muži	
1	2	0	0	0	0	2	2
2	9	2	0	2	2	5	7
3	5	1	3	4	1	0	1
4	5	3	1	4	0	1	1
5	11	1	3	4	5	2	7
6	9	0	0	0	7	2	9
7	9	1	2	3	2	4	6
8	7	0	0	0	1	6	7
9	9	0	0	0	5	4	9
10	9	0	0	0	2	7	9
11	10	0	0	0	3	7	10
12	12	2	3	5	3	4	7
13	8	2	1	3	3	2	5
14	5	1	1	2	1	2	3
15	5	0	2	2	1	2	3
16	9	0	3	3	4	2	6
17	5	0	0	0	3	2	5
18	9	2	1	3	0	6	6
19	11	2	2	4	3	4	7
20	8	3	1	4	1	3	4
21	7	0	1	1	4	2	6
22	1	0	0	0	1	0	1
23	6	1	1	2	2	2	4
24	2	0	1	1	1	0	1
25	5	2	1	3	2	0	2
26	3	0	0	0	1	2	3
27	7	0	0	0	4	3	7
28	6	1	1	2	2	2	4
29	5	0	2	2	1	2	3
30	3	1	1	2	1	0	1
31	3	0	0	0	1	2	3
32	2	0	0	0	2	0	2
33	5	0	0	0	2	3	5
34	5	2	1	3	1	1	2
35	8	2	2	4	3	1	4
36	8	0	0	0	8	0	8
37	9	0	0	0	3	6	9
38	9	0	0	0	3	6	9
39	13	0	0	0	5	8	13
40	5	0	0	0	2	3	5
41	12	1	1	2	2	8	10
Celkem	281	30	35	65	98	118	216

Možné nežádoucí vlivy při pozorování:

- Určitý výkyv ve statistice bude nepochybně mít denní doba a den pozorování.
- Při takto prováděném pozorování nelze vyloučit občasnou chybu v určení pohlaví osob.
- Při větším počtu osob bylo náročné zapsat jejich chování v situaci zkoumání; patrně by bylo vhodné podobné měření nahrávat a komentovat s využitím skryté kamery, než údaje pouze zapisovat.
- V některých případech je možné, že chování osob ovlivnila zjištěná přítomnost pozorovatelů

Závěry z pozorování:

Hlavním cílem pozorování bylo zjistit, jaké procento chodců nerespektuje světelné dopravní značení na přechodu daného typu a zda má na tuto nekázeň vliv pohlaví těchto osob.

Za celou dobu pozorování přešlo přes přechod 281 lidí, z toho 128 žen a 153 mužů. Na červenou přes přechod přešlo celkem 65 osob, tj. cca 23,1 % z celkového počtu přecházejících osob.

Z tohoto počtu to bylo 30 žen, tj. 23,4 % z celkového počtu žen přecházejících na červenou a 35 mužů tj. 22,8% z celkového počtu mužů přecházejících na červenou. Nikdo z těchto osob přecházejících na červenou nepoužil ovladač přechodu.

Z pozorování vyplývá, že světelné znamení na přechodech pro chodce nerespektuje zhruba čtvrtina osob, která tyto přechody pro chodce používá.

Procento mužů a žen nerespektujících červený světelný signál stůj je zcela vyrovnané, lze tedy konstatovat, že pohlaví pravděpodobně nemá vliv na páchaní tohoto typu přestupku.

V Praze 14. 11. 2007 – J. T.

Příklad 2:**Systematické pozorování chování**

Úkol ke splnění dílčího požadavků k zápočtu z předmětu Výzkum v psychosociální oblasti ve 4. roce studia v magisterském programu PVŠPS

Téma: Systematické pozorování chování dětí v dětském koutku

Vypracovala: M. S., 4. ročník kombinovaného studia

Spolupracovali: ---

Odevzdáno: odesláno elektronicky 16. 2. 2008 na adresu vyzkum@viap.cz

Místo pozorování: Praha, nákupní centrum Flóra, volně přístupný dětský koutek v blízkosti vchodu do obchodu s potravinami; koutek je bez hlídací služby, je vybavený klouzačkou, žíněnkami, měkkými kostkami na hraní, dřevěným bludištěm a prolézačkou. Je určen pro děti od 2 do 6 let, rodiče mají možnost sedět na lavičce těsně před vstupem do dětského koutku.

Celkový čas pozorování: 3 hodiny v jednom dni mezi 16. a 19. hodinou.

Celkový počet pozorovaných dětí: 16 (v rozmezí 1,5 až 7 let), z toho 10x pohlaví mužského a 6x ženského.

Zaměření systematického pozorování:

- I. Chování dítěte při vstupu do dětského koutku
- II. Chování dítěte v interakci s ostatními dětmi z dětského koutku
- III. Reakce dítěte na konfliktní situaci (např. předbírání na klouzačce, sebrání hračky druhým dítětem)
- IV. Reakce rodiče dítěte v konfliktní situaci
- V. Chování dítěte při odchodu z dětského koutku

Kategorie pozorovaného chování:

- I. Chování dítěte při vstupu do dětského koutku:
 - 1 – odmítá vstoupit do dětského koutku
 - 2 – dítě vstoupí do dětského koutku s rodičem
 - 3 – po vstupu se drží v blízkosti rodiče, zpočátku váhá vstoupit mezi děti, avšak po chvíli mezi děti samo vstoupí
 - 4 - vstoupí do koutku bez rozpaků, přirozeně se zařadí mezi ostatní děti
- II. Chování dítěte v interakci s ostatními dětmi z dětského koutku
 - 1 – dítě si hraje se svým rodičem a k ostatním dětem se nepřipojuje
 - 2 – dítě si hraje samo
 - 3 – dítě se plynule zapojí do hry k ostatním dětem, které si už v koutku hrají (respektuje započatou hru, chce se do hry zapojit)
 - 4 – dítě se zapojí do hry k ostatním dětem, hru svým chováním pozmění, děti nová pravidla respektují
 - 5 – dítě se zapojí do hry k ostatním dětem, hru svým chováním pozmění, děti nová pravidla nerespektují a vzniká konflikt

III. Reakce dítěte na konfliktní situaci (např. předbíhání na klouzačce, sebrání hračky druhým dítětem; bojuje o hračku, místo, pořadí)

- 1 – konfliktní situace mezi dětmi nevznikla
- 2 – dítě od konfliktu ustoupí, aniž by mu to vadilo
- 3 – dítě začne plakat nebo křičet
- 4 – dítě se začne fyzicky bránit

IV. Reakce rodiče dítěte v konfliktní situaci

- 1 – rodič nemusí reagovat, konfliktní situace nenastala
- 2 – rodič u dětského koutku není přítomný
- 3 – rodič do konfliktu nevstupuje
- 4 – rodič reaguje na své dítě (vysvětluje situaci, dává rady rozhoduje, konejší, uklidňuje)
- 5 – rodič reaguje na všechny děti, které v konfliktní situaci jsou (vysvětluje situaci, dává rady, rozhoduje, konejší, uklidňuje)
- 6 – rodič verbálně brání své dítě před druhými dětmi (např. „nech ho být“, „co si to dovoluješ“, „ještě jednou mu to sebereš tak uvidíš“ ...)

V. Chování dítěte při odchodu z dětského koutku

- 1 – dítě odchází na 1. výzvu rodiče
- 2 – dítě odchází až na několikerou výzvu rodiče, ale v klidu
- 3 – dítě se brání odchodu, křičí, vzteká se, brečí

Četnosti pozorovaných způsobů chování

	Věk	Pohlaví	I. Chování při vstupu do koutku	II. Chování v interakci s dětmi	III. Reakce dítěte na konfliktní situaci	IV. Reakce rodiče na konfliktní situaci	V. Chování dítěte při odchodu z koutku
1.	4	mužské	4	3	3	3	2
2.	5	ženské	4	3	1	1	1
3.	6	ženské	4	2	1	1	1
4.	1,5-2	mužské	2	1	3	6	3
5.	3,5-4	mužské	4	3	2	3	2
6.	2-3	mužské	3	3	4	6	3
7.	6	mužské	3	2	4	4	1
8.	2	ženské	3	2	1	1	2
9.	3	ženské	2	1	3	6	1
10.	7	mužské	4	5	2	2	1
11.	2-3	ženské	2	2	1	1	3
12.	5	mužské	4	2	2	3	1
13.	4-5	ženské	3	4	1	1	2
14.	2-3	mužské	3	2	2	5	3
15.	3	mužské	1	1	2	4	1
16.	2	mužské	4	2	3	6	3

Souhrn četností pozorovaných způsobů chování:

I. Chování dítěte při vstupu do dětského koutku

- odmítá vstoupit do dětského koutku – 1 x
- dítě vstoupí do dětského koutku s rodičem – 3 x
- po vstupu se drží v blízkosti rodiče, zpočátku váhá vstoupit mezi děti, avšak po chvíli mezi děti samo vstoupí – 5 x
- vstoupí bez rozpaků, přirozeně se zařadí mezi ostatní děti – 7 x

II. Chování dítěte v interakci s ostatními dětmi z dětského koutku

- dítě si hraje se svým rodičem a k ostatním dětem se nepřipojuje – 3 x
- dítě si hraje samo – 7 x
- dítě se plynule zapojí do hry k ostatním dětem, které si již v koutku hrají (respektuje jejich započatou hru) – 4 x
- dítě se zapojí do hry k ostatním dětem, hru svým chováním pozmění, ostatní děti nová pravidla respektují – 1 x
- dítě se zapojí do hry k ostatním dětem, hru svým chováním pozmění, ostatní děti nová pravidla nerespektují (vzniká konflikt) – 1 x

III. Reakce dítěte na konfliktní situaci

- konfliktní situace mezi dětmi nevznikla – 5 x
- dítě od konfliktu ustoupí, aniž by mu to vadilo – 5 x
- dítě začne plakat nebo křičet – 4 x
- dítě se začne fyzicky bránit – 2 x

IV. Reakce rodiče dítěte v konfliktní situaci

- rodič nemusí reagovat, konflikt nevznikl – 5 x
- rodič u dětského koutku není přítomný – 1 x
- rodič do konfliktu nevstupuje – 3 x
- rodič reaguje na své dítě (vysvětluje, konejší, nabízí řešení) – 2 x
- rodič reaguje na všechny děti, které jsou v konfliktní situaci (vysvětluje, konejší, nabízení řešení) – 1 x
- rodič verbálně brání své dítě před druhými dětmi – 4 x

V. Chování dítěte při odchodu z dětského koutku

- dítě odchází na první výzvu rodiče – 7 x
- dítě odchází až na několikerou výzvu rodičem, ale v klidu – 4 x
- dítě se brání odchodu, křičí, vzteká se, brečí – 5 x

Závěry odvoditelné z pozorování:

- Děti se nejčastěji do dětského koutku zařadily bez rozpaků (7 x z 16) a nebo se držely v blízkosti rodiče a až poté si v koutku začaly hrát (5 x z 16). Tři děti vstoupily do koutku s rodičem a jedno dítě do koutku odmítalo vstoupit.
- Po vstupu do koutku dítě volí samostatnou činnost (7 x z 16), nebo se zapojí do již rozběhlé hry dětí (4 x z 16). Tři děti si v koutku hrály s rodičem. V jednom případě dítě vstoupilo do rozběhlé hry dětí a pozměnilo pravidla hry, toto chování však nezpůsobilo konflikt. V jednom případě dítě vstoupilo do hry s cílem změnit pravidla hry, ale děti nová pravidla nepřijaly a vznikl konflikt.
- Pokud mezi dětmi v dětském koutku vznikla konfliktní situace, nejčastěji ji děti řešily ústupkem od konfliktu (5 x z 16) a ve stejném poměru konfliktní situace mezi dětmi vůbec nenastala (5 x z 16). Čtyři děti na konfliktní situaci mezi sebou

reagovaly pláčem a křikem a dvě děti reagovaly fyzickým útokem na dítě, které se s ním nacházelo ve sporu.

- Nejčastější reakcí rodičů na konflikt mezi dětmi bylo, že rodič verbálně bránil své dítě (4 x z 16). Rodič na konfliktní situaci nereagoval ve třech případech, ve dvou situacích rodič vysvětlil, konejšil své dítě a jeden z rodičů řešil problém se všemi dětmi, které se v situaci nacházely. U pěti dětí žádná konfliktní situace nenastala.
- Při odchodu z dětského koutku děti nejčastěji reagovaly na první výzvu rodiče (7 x z 16). Pět dětí se odchodu silně bránilo – pláčem, křikem, vztekem. Čtyři děti uposlechly až na několikeré vybidnutí k odchodu, ale odcházely v klidu.

Problémy při pozorování a hodnocení získaných údajů:

- ◆ Obtížnou část celého pozorování vidím v zaznamenávání do výzkumného archu. Situace se totiž mnohdy velice rychle proměnily, nehledě na to, že jsem se musela snažit být co nejméně nápadná a nezaznamenávat informace do archu přímo před očima rodičů dětí.
- ◆ Dalším problémem bylo stanovení nezávisle proměnné – přesného věku jednotlivých dětí.
- ◆ Vzhledem k věkové a rodové různorodosti dětí a pozorovaných způsobů chování v poměrně malém souboru pozorovaných dětí nelze vyvodit zřetelné vztahy mezi nezávisle proměnnými věku a pohlaví a závisle proměnnými způsobu chování v jednotlivých typech situací při návštěvě dětského koutku.